

จักรพรรดิราชย์ในคดีอินเดีย

นางสาวทัศนีย์ ลินสกุล

000966

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาตะวันออก

รวมทศ 5, 22, 28, 51

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

52, 28, 10 2, 173, 194, 202

พ.ศ. 2519

I15๙๘๙A๒

CHAKRAVARTIN KINGSHIP

Miss Thasanee Sinskun

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน-
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

รศ. วิมล...

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ *วิมล...* ประธานกรรมการ

..... *วิมล...* กรรมการ

..... *วิมล...* กรรมการ

..... *วิมล...* กรรมการ

..... *วิมล...* กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ศาสตราจารย์ ม.ล. จีราญ นพวงศ์

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : จักรพรรดิราชาธิปไตยในคดีอินเดียน

ชื่อ : นางสาวทัศนีย์ สิ้นสกุล

แผนกวิชา : ภาษาตะวันออก

ปีการศึกษา : 2518

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาระบอบการปกครองของพระจักรพรรดิ-
พระราชินีในอุดมคติของอินเดียนจากวรรณคดีบาลีและวรรณคดีสันสกฤต การศึกษาเรื่องราว
ของพระจักรพรรดิ คือการศึกษาอุดมคติสูงสุดของชนวรรณะกษัตริย์ อันได้แก่การบำเพ็ญ
หน้าที่ในด้านการปกครองประเทศ ไทยเราได้รับอิทธิพลเรื่องพระจักรพรรดิมาตั้งแต่เริ่ม
สร้างบ้านเมือง หลักฐานในเรื่องนี้จะเห็นได้จากความเชื่อเรื่องพระจักรพรรดิและรัศมี
ของพระจักรพรรดิที่มีกล่าวไว้ในตำนานและพงศาวดารต่าง ๆ แม้ในไตรภูมิพระร่วง
(หรือเตญมิกถา) ซึ่งเป็นวรรณคดีเล่มแรกของไทย ก็มีเรื่องราวของพระจักรพรรดิ ใน
วรรณคดีไทยสมัยต่อมาที่สรรเสริญพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นวีรบุรุษของชาติ กวีก็มักจะ
ถวายพระเกียรติยศให้พระองค์เป็นพระจักรพรรดิ วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงมีจุดประสงค์ที่จะ
ค้นคว้าแหล่งที่มาของคติเรื่องพระจักรพรรดิจากหลักฐานดั้งเดิม และเพื่อศึกษาระบอบการ
ปกครองของผู้นำในอุดมคติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสมัยโบราณว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดี
ที่สุด

เนื้อเรื่องของวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น 11 บท คือ บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึง
ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย
นี้ และวิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 2 กล่าวถึงการปกครองระบอบราชาธิปไตย และ
วิวัฒนาการของการปกครองระบอบราชาธิปไตย บทที่ 3 คำที่มีความหมายว่าจักรพรรดิ
บทที่ 4 พระนามพระจักรพรรดิ บทที่ 5 คุณลักษณะของพระจักรพรรดิ บทที่ 6 กล่าวถึง

จักรพรรดิวัตร ราชกรรม และจักรพรรดิวัตรในวรรณคดีไทย บทที่ 7 กล่าวถึงจักรพรรดิ-
รัตนะ บทที่ 8 คินแดนของพระจักรพรรดิ โลก ทวีป และภารตวรรษ บทที่ 9 สถาป
บ้านเมืองสมัยพระจักรพรรดิ บทที่ 10 พระจักรพรรดิในวรรณคดีไทย บทที่ 11 เป็น
บทสรุปและขอเสนอแนะ

สาระสำคัญของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ อยู่ที่การมุ่งเสนอระบอบการปกครองซึ่งมีหลัก
ศีลธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐาน และมุ่งศึกษาผู้นำในอุดมคติ ผู้พิชิตโลกด้วยคุณธรรม
ผู้พร้อมที่จะพลีพระองค์และเสียสละผลประโยชน์ทุกประการเพื่อสวัสดิภาพของชาวโลกทั้งมวล.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THESIS TITLE : Chakravartin Kingship
NAME : Miss Thasanee Sinskun
DEPARTMENT : Eastern Languages
ACADEMIC YEAR : 1975

ABSTRACT

The aim and object of the present thesis are to study the concept and practice of Chakravartin Kingship as found in Pali and Sanskrit literature. Chakravartin Kingship was the ideal system of administration originally expounded and practised in ancient India. The idea, along with Hindu and Buddhist culture, spread to many parts of the world including Siam. That the Thais in Siam have been influenced by the concept of Chakravartin Kingship from the very beginning of their corporate life in the land now known as Thailand, can be seen in many of our ancient books and chronicles. The Tri Bhum Phra Ruang (or TE BHŪMI KATHĀ), one of the earliest literary works of the Thais, bears ample evidence to this fact. Right through our history we have writings, both in verse and prose, extolling the virtues of Chakravartin Kings. As a matter of fact many of our popular kings and rulers have been referred to by the title of "Chakrapat" which is the Thai derivation of the Sanskrit "Cakravartin".

The thesis is divided into 11 chapters as follows :

Chapter I : Introduction : Origin of the Concept; object of the Research; Its Use and Its Method.

Chapter II : Monarchy and Its Development.

Chapter III : The Synonyms of Chakravartin.

Chapter IV : The Names of Chakravartin Kings.

Chapter V : Attributes of Chakravartin Kings.

Chapter VI : Observances (Vratas) of Chakravartin Kings; King's Rule (Rajadharma); Chakravartin Observances in Thai Literature.

Chapter VII : Seven Ratnas (Valuables) belonging to Chakravartin Kings.

Chapter VIII : Territories of Chakravartin Kings; World, continents and India.

Chapter IX : Conditions in the Lands Ruled by Chakravartin Kings.

Chapter X : Chakravartin Kings in Thai Literature.

Chapter XI : Conclusion and Suggestions.

The essence of the thesis lies in the presentation of a form of administration that is based on moral and ethical principles. It also attempts to throw light on rulers who tried to conquer the world by righteousness and were prepared to sacrifice themselves and their interests for the welfare of the world.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้เรียบร้อยด้วยความกรุณาอนุเคราะห์จากศาสตราจารย์ ม.ล.จิราภุ นพวงศ์ อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ขณะที่ควบคุมการวิจัย อาจารย์ได้กรุณา แนะนำแนวทางในการเขียน ให้ข้อคิดเห็นอันมีค่า ให้กำลังใจ และเสียสละเวลาตรวจงาน แปลและแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนได้รับความเมตตาจากอาจารย์อีกหลายท่าน คือ อาจารย์นาวาอากาศเอก พิเศษแย้ม ประพัฒน์ทอง อาจารย์พิฑูรย์ มลิวัลย์ และอาจารย์ฐานิสร์ ชاکรัตพงศ์ ซึ่ง ได้ให้ความช่วยเหลือทางคำปรึกษาเป็นอย่างดี อาจารย์ชั้นพิเศษวิสุทธิ์ บุญยกุด และ อาจารย์ปราวณี พาพานิช ได้กรุณาให้ยืมหนังสือภาษาสันสกฤตและภาษาอังกฤษที่มีค่าต่อการ วิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์กรุณา กุศลาลัย ในการให้ยืม หนังสือหลายเล่มที่สำคัญ ให้ความช่วยเหลือในคำปรึกษา ๆ และให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้รับความสะดวกในการเข้าค้นคว้าหนังสือ และในการ สั่งซื้อหนังสือที่สำคัญต่อการวิจัยจากห้องสมุดอาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต จึงขอขอบพระคุณ ท่านผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่เกี่ยวข้อง

อนึ่ง ญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ ทุกคนได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการภาพประกอบ	ญ
	
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	1
1.3 ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัยนี้	2
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	2
2 การปกครองระบอบราชาธิปไตย	4
2.1 ความเป็นมาของระบอบราชาธิปไตย	4
2.2 ความคิดเกี่ยวกับราชาผู้ครองโลกเพียงพระองค์เดียว ...	8
2.3 พระจักรพรรดิ-ราชาผู้สูงสุด	11
3 คำที่มีความหมายว่าจักรพรรดิ	16
3.1 คำที่มีความหมายว่าจักรพรรดิในวรรณคดีบาลี	16
3.2 คำที่มีความหมายว่าจักรพรรดิในวรรณคดีสันสกฤต	18
4 พระนามพระจักรพรรดิ	23
4.1 พระนามพระจักรพรรดิในวรรณคดีบาลี	23
4.2 พระนามพระจักรพรรดิในวรรณคดีสันสกฤต	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
5	คุณลักษณะของพระจักรพรรดิ	53
	5.1 คุณลักษณะของพระจักรพรรดิในวรรณคดีบาลี	54
	5.2 คุณลักษณะของพระจักรพรรดิในวรรณคดีสันสกฤต	67
6	จักรพรรดิวัตร	73
	6.1 จักรพรรดิวัตรในวรรณคดีบาลี	73
	6.2 ราชธรรมในมหากาพย์รามายณะ	79
	6.3 ราชธรรมในมหากาพย์มหาภารตะ	93
	6.4 ราชธรรมในวินัยปุระณะ	101
	6.5 ราชธรรมในคัมภีร์อรรถศาสตร์	103
	6.6 จักรพรรดิวัตรในวรรณคดีไทย	107
7	จักรพรรดิรัตนะ	122
	7.1 จักรพรรดิรัตนะในวรรณคดีบาลี	123
	7.2 รัตนะที่ 1 จักรแก้ว	125
	7.3 รัตนะที่ 2 ช้างแก้ว	143
	7.4 รัตนะที่ 3 มาแก้ว	147
	7.5 รัตนะที่ 4 มณีแก้ว	149
	7.6 รัตนะที่ 5 นางแก้ว	152
	7.7 รัตนะที่ 6 คฤหบดีแก้ว	157
	7.8 รัตนะที่ 7 ปริณายกแก้ว	159
	7.9 ความหมายของจักรพรรดิรัตนะ	162
	7.10 จักรพรรดิรัตนะในวรรณคดีสันสกฤต	166

สารบัญ (ต่อ)

บท		หน้า
8	ดินแดนของพระจักรพรรดิ	167
	8.1 ดินแดนของพระจักรพรรดิในวรรณคดีบาลี	167
	8.2 โลก ทวีป และภารตวรรษในคัมภีร์ตีวปฺราณะ	174
	8.3 ดินแดนของพระเจ้ายุธิษเฐียร	176
	8.4 ดินแดนของพระจักรพรรดิในคัมภีร์อรรถศาสตร์และกาพย์มี มางสา	177
9	สถาปนาเมืองสมัยพระจักรพรรดิ	180
	9.1 สถาปนาเมืองสมัยพระจักรพรรดิในวรรณคดีบาลี	180
	9.2 สถาปนาเมืองสมัยพระจักรพรรดิในมหากาพย์รามายณะ ..	185
	9.3 สถาปนาเมืองสมัยพระจักรพรรดิในมหากาพย์มหาภารตะ	186
10	พระจักรพรรดิในวรรณคดีไทย	189
11	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	203
บรรณานุกรม	206
ภาคผนวก	212
ประวัติการศึกษา	216

รายการภาพประกอบ

รูปที่		หน้า
1	ภาพเขียนลายเส้นรูปพระจักรพรรดิกับจักรพรรดิวิทันะ ศิลปินเดี่ยวแบบ อมราวดี	124
2	ภาพเขียนลายเส้นรูปการบูชาพระธรรมจักร ศิลปินเดี่ยวสมัยโบราณ .	163

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย